

PASTEVCOVY ZÁPISKY

František Groessl

Pastevcovy zápisky

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

František Groessl

Pastevcovy zápisky – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

PASTEVCOVY ZÁPISKY

František Groessl

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa! Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

© František Groessl, 2024

ISBN tištěné verze 978-80-264-5359-8

ISBN e-knihy 978-80-264-5380-2 (1. zveřejnění, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-264-5381-9 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-264-5367-3 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

OBSAH

2000–2022

Koza Rozparovačka	14
Hádes, skutečný král jaků	20
Áres a Ursa	24
Sněženka	27
Jelen ve stanu	33
Jeřáb.....	39
Beran Wally.....	41
Vlci na Pleši	44
Oteklá ovce.....	47
Alžběta Druhá.....	49
Střelba	51
Kuna na vrbě	54
Běžci a vrtulník.....	57
Rušná noc.....	59
Vtěrka	63
Áres a kuna.....	68

2023

Naše A. Šilerová 😊	74
Lovec jelenů	77
Jehně.....	80
Bobři a netopýr.....	82
Vosy a gangsteři.....	84
Vlk pod autem	87
Ovce bonzačka a pašování na hranici	90
Vlci na Požárech!	92
Starej Bílek	96
Přes močály.....	98
Ničitelé ohrad.....	100
Souboj na život a na smrt	107
Poslední noc na Požárech	112
Přes blata	118
Blázniví jeleni	120
Ovčí putování přes hřeben Českého lesa	124
Konec sezóny v Českém lese.....	128
Na útěku.....	136

Krvavý středeční večer	142
Spadli jsme do nouzáku	144
Hermes, posel bohů	148

2024

Dívčí válka	154
Áres a liška	162
Áres záchranář	166
Fík elektrikář	168
Áres a bachyně.....	171
Enki	173
Velká kočka.....	178
Prázdná ohrada.....	182
Srnec Jaromír.....	186
Tanec s jaky	188

Vážení přátelé!

Úvody knih jsem nikdy nečetl. Neznám nikoho, kdo by tak činil. Pravda, při svém způsobu života moc lidí neznám. A těch, co čtou...
Darmo mluvit 😊

No nicméně, pokud koukáte na tyto řádky, velmi pravděpodobně držíte v rukou knihu, o kterou jste si psali.

Mám špatnou paměť a žiju přítomností. Tak jsem vybral zajímavé příběhy z posledních let. Věřte, bylo to těžké. Život mezi a se zvířaty je všechno jiné jen ne nuda. Každý den je doslova nabitý událostmi. Nabitý neopakovatelnými příběhy. Dobrodružství nečeká jen na dalekých kontinentech, při adrenalinových sportech, ve filmech či knihách. My v ČSOP Libosváry dobrodružství nemusíme vyhledávat ani se za ním nikam trmácet. Adrenalinové zážitky si nemusíme vymýšlet, či za ně dokonce platit. Obé si nás najde samo. Každý den. Hned za humny. A ještě k tomu při tak fádních činnostech, jako je pastevectví a praktická ochrana přírody.

V knize najdete doslovný popis skutečných událostí. Všechny postavy jsou reálné a až na několik výjimek stále žijící.

Konec řečí! Knihu jste si vybrali proto, aby vás přenesla do temných lesů, mlžných bažin, rozpálených skal a rozkvetlých luk Českého lesa. Mezi stáda ovcí, koz a jaků. Mezi pastevecké psy. I na vlky dojde. Věřím, že každý příběh prožijete stejně intenzivně jako my. Tak pojďte!

Poznámka pod čarou

Naše rozsáhlá komunita příznivců na sociálních sítích, naši skvělí a nadšení fanoušci ví, co jsme zač. Pro ty z vás, co nás neznají: Při čtení následujících stránek možná zatoužíte žít podobný život. Lidi, neblbněte! Nevíte, do čeho byste se chtěli hrnout 😊 Při čtení mějte na paměti, že při našem způsobu života neexistuje žádná pracovní doba. Hodinky fakt nepotřebujete. Hezky od nevidím do upadlého. Horko, zima, bouře, lijáky, vichry. Žádné počasí není dost špatné, aby se nedalo, přesněji nemuselo, něco dělat. Dovolena je zvíře, které u nás nežije. K těmto benefitům si připočtete další. Vydržet bez vody a jídla jako Xi Xao. Vydržet bez spánku jako Havlíček. Přesto mít sílu a vytrvalost akčního hrdiny Protože den má jen 24 hodin a práce samozřejmě není nikdy hotová. K tomu připočtete nutnost znalostí a zkušeností z řady odborností: zootechnik, krmič, pastevec, opravář zemědělských strojů, traktorista, svářeč, vývojář, technolog, operátor motorové pily, křovinořezu a hrábí, kočí, kynolog, etolog, zoolog, botanik, psychiatr, veterinář, stopař, THP a v neposlední řadě mistr improvizace a časový optimista.

2000
—
2022

Koza Rozparovačka

Naše první koza byla ojedinělým zjevem. Měla mimořádnou dojivost a byla mimořádnou osobností.

Takže zpět v čase o bezmála třicet let.

Volá Míla, že se rozvádí a musí rozdat zvířectvo, že si nechá jen psa a jestli nechceme kozu Lízu. Přijedeme se na ni podívat. OK.

Dorazili jsme. Míla vypustil Lízu z chlívků. Koza nadšená, že vidí lidi. Ptáme se, co a jak. Kolik dojí. Pět litrů! Kecáš! Fakt pět litrů. A mlíko nesmrdí kozinou! Moc mu nevěříme. Přijde řeč na krmení. „Bez obav, tahle koza sežere všechno,“ a hodí jí krabíčku cigaret. Líza neváhá, lačně se na ni vrhne a sežere ji i s igelitem. Čučíme jak blázni. „Ty vole, dyť chcípne!“ „Ale hovno!“ a hodí jí gumovou rukavici. Koza ji vmžiku zhltně. „Ta má trávení lepší než žralok!“

Kozu bereme. Sice Mílovi moc nevěříme, že se koza dožije rána, ale vidina zažehnání smrti hladem díky kozímu mléku je silnější.

Líza fakt přežila netradiční krmnou dávku bez obtíží. A fakt dojila pět litrů za den. První dny se nám zdálo, že je mléko cítit tabákem. Bylo nám to jedno. Hlavně že nebylo cítit kozinou. To bychom vzít do huby nemohli.

Byli jsme na tom finančně bídne a koza tak v podstatě živila dva lidi a dva psy. Vločky s mlékem, pudinky, různé kaše, palačinky, mléko s chlebem. Pořád dokola. Náklady na stravování skutečně minimální.

Nikdo není dokonalý. Ani Líza nebyla výjimkou. Když měla kůzlata, nemohla být v chlívků, protože kůzlata vždy zalehla. Na pastvinách to bylo OK. V uzavřeném prostoru ale musela být sama. Jiné kozy nebo ovce strašně rasila. Jinak byla velmi společenská, co se lidí a koní týče. Ale jakmile spatřila psa, okamžitě na něj zaútočila. Než nám došlo, že koza to myslí vážně, zašívají jsme břicha dvěma našim psům. Normálně je rohy rozpárala. Bulteriéra a rotvajlera! Museli jsme dávat pozor, aby se psy vůbec nepřišla do kontaktu. Jednou přijeli známí z Prahy. Měli s sebou psa, nějakého nevychovaného křížence pitbula. Říkáme jim, ať dají pozor na kozu. Znáte to. Pražáci na venkově 😊 Však oni se skamarádí. Nevěřili, že psu by mohlo jít o život. Pražáci jsou vždycky nejchytřejší, tak jsme raději kozu zavřeli do chlívků. Za chvíli vidíme, že pes zkoumá, kdo v tom chlívků bydlí. Stojí na zadních a načuhuje přes vrátka. A pak to šlo rychle. Z druhé strany vrátek se objevila kozí hlava. Brilantním hmatem zahákla rohem psí obojek, a než jsme se vzpamatovali z překvapení, vtáhla psa do chlívků. I přes okamžitý zásah měl pes dvě dlouhé díry v břiše. A už jsme jeli na šití. Pes přežil. Líza byla profesionální rohovnice 😊 Veterinář nám nabízel pětistovku, když ji sežereme. Že nemá čas furt sešívát nějaký psy.

Nemohli jsme se rozhodnout, zda ji uděláme na smetaně nebo na paprice. Tak jsme raději Lízu Rozparovačku dali do stáda spásajícího jižní svah Štítarského kopce. Tam nikdo se psy nechodí. Fungovalo to. Mléka sice bylo o poznání méně, protože jsme dojili jen jednou denně a pastva na biologicky cenných územích není zrovna nutriční hitparáda. Ale ten klid!

Ten netrval věčně 😞

Jsem ve fabrice na odpolední. Zvoní telefon. Volají dva botanici, kteří zkoumali květenu na Štítarském kopci, že nějaká koza jim sežrala napřed svačinu a pak důležité poznámky získané v potu tváře.

Aha! To musí být Líza!

No a když vylézali z ohrady, koza za nimi vyskočila a nemůžou ji dostat zpátky. Za chvíli jim jede z Tasnovic autobus. Nemají čas se tu s kozou dohadovat.

Co teď? Líza je schopná s nimi odjet autobusem.

Hlásím šéfovi krizovou situaci, беру si půl dne volna, skáču do vozu značky Škoda 120 a uháním z Domažlic do Tasnovic. Přijíždím pozdě. Autobus už je pryč. Koza probírá odpadák u zastávky. Nikde žádný pes. Naštěstí! Nepátrám po způsobu, jak se jim podařilo kozu přesvědčit, že autobusem nepojede.

Co s ní? Čas na nějaké kulinářské speciality z kozího masa nemám. Vrátit ji na svah nemůžu. Je tam jen lankový ohradník a ona už ví, že jej překoná.

Odvezu ji na Mělnické tvrziště! Tam už máme elektrické sítě. To je nápad! Z těch neuteče.

Auto je plné materiálu na další ohrady. V kufru koňská sedla. Nejmenší bordel je na sedačce spolujezdce. No, uvidíme. Nacpu věci dozadu, co se nevešlo, tak do kufru k sedlům. Koza mezitím dokončuje inspekci odpadkového koše. Mlsně se olizuje. Cigaretové špačky byly delikatesa. Rozházené smetí házím zpět do koše. Kozu usazuji na místě spolujezdce. Nechce být na podlaze. Pořád skáče na sedačku. Hele, tak si tu buď. Běda tě, jestli polezeš ke mně!

Vyrážíme. Přejedeme most a od pily na mě mává pan Pikhart. Že už má hotové ty latě na lisy. Ať se na to jdu podívat, jestli to tak bude stačit. Koza na místě spolujezdce ho nepřekvapuje. Už nás dobře zná. Ví, že možné je leccos.

Zastavuju u pily. Kozu nechávám v autě. Je horko. Trochu stáším okénka. Raději jen drobet, aby se koza nedostala ven. Hned budu zpátky. Připravený materiál je perfektní. Jako vždy u Pikhartů.

Přicházím zpátky k autu. Koza je pryč. Čůza! Spíš David Copperfield! Mě vomejou!

Za tak krátkou chvíli nemohla jít nikam daleko. Rozhlížím se. Na druhé straně silnice, u prvního rybníčku pod starou rozpadlou tvrzí, obtěžuje Líza nějakého rybáře. Než jsem tam doběhl, sežrala mu návadu a už ho šacovala, nemá-li ještě něco k snědku. Rybáři jsou prý tichý blázni. No tenhle byl dost hlučnej 😊 Beru kozu a s milionem omluv směrem k dopálenému rybáři se vracím k autu.

Koza, ty mě fakt sereš!

Líza skáče na sedačku. Prásknu dveřmi a jedeme.

Kozu v autě nelze přehlédnout. Když míjíme nějaké cyklisty nebo pěší, napřed se díví, co to vidí, a pak nadšeně mávají. Také jim mávám.

Projíždíme Štítary. Zde, u hasičárny, stojí místní blázen a salutuje nám. Dělá to vždy! Říkáme mu Generál. Také salutuji. Je to přece šarže, ne? Cestou míváme další mávající lidi. Všichni se smějí. Má-vám. Také se smějí. Přejíždím starý most před křižovatkou Mělnice – Hostouň. Tam na nás mávají další lidé. Ti se nesmějí! Jeden má plácačku a ukazuje, abych zastavil.

Policie!

Nedá se nic dělat! Tady už to neotočím ani nikam neodbočím.

Policisté nevěří svým očím.

Co teď? Sakra, co teď! Hlavou mi bleskla šílená myšlenka. No, horší už to nebude!

Zastavuju.

Stahuju okýnko.

„Pánové! Moc se omlouvám! Strašně spěchám! Vezu tchyni!“

Policisté na sebe vrhli nechápavé pohledy.

„Co...“ došla slova jednomu.

„Kam jedete?“ ptal se druhý. Koutky mu cukaly, aby se nerozřehtal na celé kolo.

Zalévá mne pot! Horkem to není.

„Na Mělnici.“

„Koukejte zmizet!“

„Díky!“ a pryč. Ve zpětném zrcátku vidím, jak se tam oba řehtají na celé kolo, až se za břicha popadají.

Líza zdárně dorazila do cíle.

Nicméně ještě to má pokračování.

O pár let později jdu po Domažlicích. Z jednoho obchodu v podlou-
bí právě vychází starší muž. Jeho pohled se zastaví na mně.

„Co tchyně?“

Nechápu.

„No, co tchyně, co jste vezl na Mělnici?“

Teď se mi rozsvítilo! To je ten policista, co nás tenkrát pustil!

„Co tchyně?“

„Chcípla.“

Oba jsme se rozesmáli.

Hádes, skutečný král jaků

Hádes se narodil na Štítarském kopci před 20 lety. Pokud to můžeme posoudit, je největším evropským jakem. Je zhruba o čtvrtinu větší a mohutnější, než jací býci bývají.

Není to jednoduchá povaha. Spíše takový morous. Hádese jsme ochočili až v jeho třech letech. Do té doby na něj nikdo nesáhl. Ochočování a následná výchova vodění na vodítku trvaly poměrně dlouho. Čistého času určitě pár hodin. U jiných jaků se bavíme spíše o minutách. Nikdo z nich nezná žádné pamlsky. Nekrmíme je z ruky. Pracujeme pouze s jejich hlavou. Protože kde je hlava, je celkem vysoká šance, že zbytek těla není daleko 😊

Hádese všechna zvířata respektují. Dokonce i velmi temperamentní uherský stepní skot, který se občas vyžíval v drobné šikaně ostatních jaků, našlapoval kolem Hádesa po špičkách. I když váhově i početně

byl skot v jednoznačné výhodě. Honácké psy Hádes ignoruje. Když už je pes tak nerozumný, že si dovoluje rušit jeho stoický klid, Hádes nejprve výhružně potřepe hlavou, aby toho pes nechal a ztratil se. Dá mu ještě pár vteřin a pak jej vyhodí z ohrady. Doslova. Kdyby na olympiádě byla disciplína hod psem, Hádes by se jistě umisťoval na předních příčkách. Když se s jaky pasou i koně (huculové), koně jakům šéfují. Jen Hádesovi se s úctou vyhnou. Jediný, kdo Hádesa přehlíží jako širé rodné lány, je Bára. Zlí jazykové tvrdí, že je to proto, že je blbá. Ale to je určitě jenom pomluva 😊

Hádes je rozeným vůdcem. Bez něj se jeho stádo nikam nevydá, i kdyby byla ohrada otevřená dokořán. Při stěhování, když nemusíme jít ve spořádaném útvaru, stačí vést na vodítku pouze jeho. Ostatní zpočátku kolem něj bujaře krouží. Nevzdálí se ale více než na pár metrů. Až se vyblbnou, což netrvá dlouho, zařadí se za Hádesa a jdou jako slušná stádová zvířata. Když jdeme po silnicích nebo přes vsi, jdou samozřejmě na vodítku všichni ochočení jaci. Na delší vzdálenosti se přesouváme nejraději v noci z pátku na sobotu nebo ze soboty na neděli. To je nejmenší provoz i pohyb lidí. A budíme tudíž nejméně pozornosti.

Při těchto nočních či časně ranních přesunech občas nějakého člověka potkáme. Dotyčný si pak musí nechat udělat novou fotku do občanky, protože má údivem značně protáhlý obličej. Přece jenom jaci nejsou ve zdejších končinách běžnou součástí silničního provozu ani veřejného prostoru. Dodnes se smíchem vzpomínáme, jak jsme v jedné nejmenované vesnici v podhůří Českého lesa, kterou jsme museli projít, časně ráno potkali pár opilců, právě se potácějících z putyky domů. Nohy jim moc nesloužily. Museli se o sebe navzájem opírat. Vynořili jsme se zpoza zatačky. Opilci se kývali dopředu a dozadu ve snaze zaostřit své rozmlžené pohledy. „Co to

na té silnici, kurva, jde?“ Po chvíli jeden zahulákal na celou náves: „Ty voléé! Rohatý psy jsem ještě neviděl...! Ty voléé, ty sou velký jako kráááva!“

Občas máme i s Hádesem nějaké drobné nedorozumění a pocítíme jeho obrovskou sílu na našich křehkých tělesných schránkách. Ale nikdy se nejedná z jeho strany o nějaký zlý úmysl.

Jeden příklad: Před lety jdeme časně ráno přes kopce a lesy na vzdálené pastviny. Pochodujeme už pár hodin. Hádes přestal dávat pozor. Jde se zavřenýma očima. S hlavou těsně u země. Dlouhá rovná lesní cesta. Míjíme zarostlou oplocenku. Náhle šramot. Praskání lámaných větví. Z oplocenky prchá stádo prasat. Všichni jaci se na ně se zájmem dívají. I Hádes se probral. Jak má skloněnou hlavu a prudce ji zvedá, aby viděl, co se děje, jeho mohutný roh zajíždí pod mou bundu. Hádes zvedá hlavu do výše. Já se ocitám ve vzduchu. Jako kdyby mě někdo pověsil na věšák. Hádes se leká. Tryskem začíná couvat. A jaci jsou v rychlosti couvání opravdoví mistři! Nezbyvá mi nic jiného než počkat, až mě Hádes ztratí, protože bunda je fakt bytelná a kvalitní. Nepovolila! Při té zběsilé jízdě se snažím bundu rozepnout, abych z ní vypadl. Bez šance. Vlaji na rohu jako hadrová panenka. Možná po půl kilometru Hádes prudce brzdí. Sklání hlavu. Žuchnu o zem. Blekotám o čertech. Hádes nade mou stojí v celé své mohutnosti. V klidu čeká, až se posbírám, vezmu vodítko a budeme pokračovat v cestě. Jeho malá očka jako by říkala: „Ty jsi ale nemehlo, co?“

Áres a Ursa

Před třiceti lety nás ani ve snu nenapadlo, že bychom tady mohli potkat vlky. Časy se mění. S obavami jsme sledovali jejich šíření Německem. V roce 2018 dorazili do Českého lesa. Usadili se zde. Hned dva páry. Jako na potvoru v místech, kde paseme. Jak by ne. Podmínky jsou tu ideální. Klid, málo lidí, mraky zvěře. Prostřený stůl. Pro nás, pastevce, skončily idyllické časy.

Samozřejmě jsme nečekali, až nás vlci navštíví. Okamžitě jsme začali řešit řádné zabezpečení našich zvířat. Ovce a kozy paseme v elektrických sítích již dlouhá léta, takže jsme „pouze“ zvýšili pečlivost při jejich stavbě a zintenzivnili kontroly. Nedělali jsme si iluze o nepřekonitelnosti našich plotů. Vídáme ohrady jiných zemědělců. Ty v mnoha případech svým stavem přímo vybízejí, aby se na nich vlci časem naučili ohrady překonávat. Hlídaní stád lidmi jsme odpískali. Za prvé nejsou lidé. Spolehliví lidé. Za druhé na lidi nemáme peníze. Za třetí je nutná přítomnost člověka, po-

zorného a bdícího, celý den, a hlavně celou noc. V non stopu, kromě nás, nikdo dělat nechce. My se naklonovat neumíme. Museli bychom radikálně omezit šíři našich činností. Nehledě na to, že člověk je proti vlkům ve značné nevýhodě. Za šera a tmy prakticky nic nevidí. Má špatný sluch. A o čichu ani nemluvě. Denní rytmus je opačný. Vlci nejraději přicházejí na lup v noci nebo nad ránem. V tu dobu lidé mívají nejsladší sny. Přes den vlci spí s plnými břichy a člověk obhlíží roztrhané ovce. Takže bylo jasné, že bez pasteveckých psů se neobejdeme. Ne nadarmo jsou pastevečtí psi prověřeni staletími jako zdaleka nejúčinnější ochrana stád.

Pro upřesnění. Na hlídání stád potřebujeme psy pastevecké. Nikoli ovčácké nebo honácké! Úkolem pasteveckých psů je, ve velkých uvozovkách, pouze ochrana stád před predátory. Čtyřnohými, dvounohými i létajícími. Dvacet čtyři hodin denně. Celoročně. Za jakéhokoli počasí. V jakémkoli terénu. Zcela samostatně.

Úlohou ovčáckých psů je se zvířaty na povely člověka manipulovat.

Tak jsme se vydali na nelehkou a tehdy v Čechách v podstatě neprošlapanou cestu výchovy pracovních pasteveckých psů.

Nejideálnější je pořídit si štěně, které se ve stádě narodilo a jehož rodiče reálně tato stáda stráží před velkými šelmami. Těch bylo v Čechách přesně nula. V zahraničí sice šance byla, ale stav našeho konta neumožňoval dalekou výpravu na západ pro psíky a úhradu jejich ceny. Tak jsme to riskli s místní produkcí. A vyšlo to! Ale té práce! A toho času!

Áres je slovenský čuvač z Prahy. Ursa šarplaninský pastevecký pes z Brandýsku u Kladna. Z malých roztomilých a úžasných chlupatých kuliček jsou dnes neohrožení strážci našich stád. Z městských dětiček se stali opravdovými zálesáky. Byla to dlouhá a klikatá cesta. Ve stručnosti. Nejdříve vyrůstali s mladými ovečkami, později s klidnými a rozvážnými ovcemi. Štěňata se učila ovčí i kozí psychologii a sociologii. Která zvířata jsou přátelská.

Kterým je lepší se vyhnout. A hlavně se musela naučit, že s hlídanými zvířaty si nesmí hrát a ta bázlivější dokonce honit. Ursa začala „hlídat“ ve třech měsících a Áres až když mu byl téměř rok. Jejich školní léta trvala přes dva roky. Od té doby plně spoléháme na jejich ostražitost, houževnatost, odvahu a sílu.

Áres je velmi pozorný, temperamentní a společenský. Pes intelektuál. Rád tráví čas s hlídanými zvířaty. Ta jeho přítomnost aktivně vyhledávají. Zejména kozy. Cizí lidi ignoruje, až přehlíží. Hlazení cizími lidmi se obratně vyhýbá.

Ursa je na první pohled v podstatě jeho opak. Hodně spí. Téměř nepobíhá. Téměř neštěká. Dumání o stavu světa přenechává jiným. Nejraději je sama na nějakém strategickém místě. Ovce ani kozy ji jako společníci nevyhledávají. Až na pár výjimek. K cizím lidem je velmi nedůvěřivá. Ale nenechte se zmást! Ursa je mimořádná. Pod slupkou totálního flegmatického samotáře dríme psi ztělesnění bohyně Nemesis. Její instinkt, předvídavost, ostražitost, síla, hbitost a rychlost reakcí i pohybu nás stále znovu a znovu udivují. Když vezme na milost cizí lidi, chodí za nimi. Sedne si před ně. Pravou přední se jim opře o nohu. Podívá se na ně a říká: Hele, když už jsi tu, tak to bys mě mohl pořádně podrbat!

Vlků přibývá. Naše stáda se rozrůstají. Tak jsme po čtyřech letech pořídili třetího pasteveckého psa. Ursina synovce Enkiho. O něm si přečtete o pár stránek dál.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Pastevcovy zápisky***.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.